

Daniel Kukla

Akademia Jana Długosza w Częstochowie

Zdzisław Wołk, Zawodownawstwo.
Wiedza o współczesnej pracy,
Warszawa 2013, Wydawnictwo Difin,
ISBN 978-83-7641-801-8, ss. 246

Pozycja *Zawodownawstwo. Wiedza o współczesnej prac* porusza niezwykle istotne zagadnienia z obszaru funkcjonowania człowieka w świecie pracy, w organizacji oraz czynników determinujących przebieg rozwoju zawodowego jednostki, w tym szczególnie środowiska pracy. Składa się z czterech rozdziałów. Rozdział pierwszy nosi tytuł *Zawód jako następstwo społecznego podziału pracy*. Tematem rozdziału drugiego jest *Człowiek w obliczu pracy zawodowej*. Rozdział trzeci porusza temat *Pracy zawodowa w warunkach przemysłowego społeczeństwa wiedzy*. Z kolei ostatni – czwarty – rozdział zatytułowany jest *Zakład pracy w dobie przemysłowej*. Rozdziały stanowią logicznie powiązaną całość, która obrazuje kierunek przemian i obszary podlegające owej ewolucji w aspekcie współczesnej pracy zawodowej. Ważnym również elementem publikacji jest słownik podstawowych terminów, w którym można odnaleźć istotne pojęcia i ich omówienie z zakresu poruszanej tematyki.

Czas jaki, jaki poświęcamy na pracę zawodową, ulega wydłużeniu. Współcześnie już nie wystarczy pracować osiem godzin dziennie, aby osiągnąć sukces. Wzrastają wymagania wobec pracowników, ale przede wszystkim wzrastają ambicje współczesnego człowieka. Praca zawodowa jest coraz wyżej usytuowana w systemie wartości współczesnego człowieka, stając się tym samym coraz istotniejszym elementem ludzkiego życia. Nie oczekujemy już od niej tylko zapewnienia bytu materialnego. Człowiek realizuje się zawodowo przede wszyst-

kim dla samego siebie, dla zaspokojenia swoich aspiracji i osiągnięcia kolejnych celów. Zmiany zachodzące w otaczającej nas rzeczywistości są bardzo szybkie i nie da się ich zatrzymać. Dotyczy to także funkcjonowania człowieka w świecie pracy, w konkretnym zakładzie pracy, posiadanych przez niego kwalifikacji czy też sposobu nawiązywania stosunków pracy. Praca nie jest już dziś utożsamiana tylko z zaspokojeniem potrzeb materialnych, to także obszar aktywności jednostki, która chce się realizować. Stała się tą formą działalności człowieka, która wypełnia znaczący procent jego czasu. Stąd też człowiek chce, aby przyjęła ona określoną formę, dawała możliwość rozwoju. Bezpośrednio wiąże się to z koniecznością ciągłej nauki, a czasami także przekwalifikowania. Praca zmienia człowieka, ale i człowiek zmienia pracę – jest modyfikatorem zawodów, a poprzez kształtowanie popytu i podaży wyznacza kierunek ewolucji poszczególnych grup zawodowych. Jak czytamy we wstępie do publikacji, „Praca zawodowa ma swoje źródło w lawinowo przyrastających potrzebach człowieka i wraz z tym w coraz bardziej złożonych sposobach uzyskiwania dóbr umożliwiających ich zaspokajanie. Wraz z rozwojem ludzkiej cywilizacji praca wyodrębniła się spośród innych form działalności człowieka. Spowodowało to konieczność dokonania społecznego podziału pracy, czyli rozdzielenia zadań zawodowych pomiędzy ludźmi, tak aby ich łączny wysiłek umożliwił osiągnięcie coraz bardziej złożonych oczekiwań. Z pracą zawodową wiążą się kolejne aspekty – konieczność coraz staranniejszej edukacji oraz upowszechniająca się profesjonalizacja pracy” (ze *Wstępu*, s. 7). Bardzo często przeobrażeniom ulegają struktury zawodów, co ma bezpośrednie przełożenie na opisy stanowisk pracy, zakres wykonywanych czynności zawodowych, rozwój zawodowy. Inaczej należy także spojrzeć na funkcjonowanie współczesnych organizacji, dla których coraz częściej potencjał ludzki jest najważniejszym elementem całego przedsiębiorstwa. Dbalność o zasoby ludzkie, a tym samym wspieranie realizacji kariery każdego pracownika, jest dla wielu organizacji ogniwem niezbędnym w prawidłowym funkcjonowaniu. Wysoki poziom technologiczny i idące za nim zmiany w sposobie pracy ludzkiej, jej tempie, jakości, produktywności, wymagają innych form organizacji pracy czy też kształtowania kultury w firmie.

Autor publikacji nie skupia się wyłącznie na płaszczyźnie zawodoznawstwa jako zbiorze wiedzy o zawodach (choć poświęca temu zagadnieniu również należyłą uwagę), ale traktuje w sposób interdyscyplinarny człowieka jako podmiot pracy, oraz kompetencje, którymi się posługuje. Jak czytamy we wstępie, „Zawodoznawstwo w tradycyjnym rozumieniu to wiedza o zawodach, sposobach ich opanowania i wykorzystywania na rynku pracy. Nie jest więc dyscypliną naukową, lecz obszarem wiedzy o charakterze interdyscyplinarnym, wykorzystującym wiedzę i doświadczenie z różnych dziedzin nauki. Współcześnie rozumienie zawodu jest coraz mniej jednoznaczne. W świecie pracy często ma miejsce podejmowanie zadań zawodowych bez konieczności legitymowania się opanowaniem zawodu. Dostęp do pracy staje się coraz bardziej

zróznicowany, a możliwości podjęcia zatrudnienia coraz częściej wyznaczają rzeczywiste kompetencje ubiegającego się” (ze *Wstępu*, s. 7). Zawodoznawstwo „jest w tej książce traktowane jako wiedza o współczesnym świecie pracy, o występujących w nim zjawiskach i rządzących prawidłowościach. Wiele uwagi poświęcono miejscu i roli człowieka, wychodząc z założenia, że praca jest nie tylko źródłem dochodu i sposobem na pomnażanie dorobku materialnego, lecz również, co jest nie mniej ważne – sposobem na doświadczanie życia i sposobem jego przeżywania. Jej wykonywanie nie jest niezbędnym warunkiem rozwoju człowieka” (ze *Wstępu*, s. 8).

Nowe spojrzenie na zawodoznawstwo w szerokim kontekście pracy zawodowej było potrzebne i daje możliwość dalszych rozważań w tym obszarze. Z recenzji możemy dowiedzieć się, że „Autor wykazał się doskonałą znajomością prezentowanej problematyki i łatwością przekazu. Do najważniejszych walorów opracowania, które stanowią o celowości i potrzebie jego publikacji, należy przede wszystkim: dobór niezwykle ważnego i aktualnego tematu; stawianie człowieka w centrum w kształceniu i świadczeniu pracy zawodowej, a miarą jego skuteczności są kompetencje i kwalifikacje; upodmiotowienie osoby pracującej, rozważenie podmiotowości pracownika w szerszym kontekście, w nurcie subiektywistycznym i obiektywistycznym; wielostronne ujęcie roli i wpływu pracy na rozwój osobowy człowieka, na ludzkie biografie, rozważaniom o pracy towarzyszy refleksja o wykonującym ją człowieku; uznanie środowiska rodzinnego jako głównej determinanty procesu i przebiegu rozwoju zawodowego, podkreślenie rangi rodziny w rozwoju zawodowym; badanie nowej relacji: człowiek – zawód – praca” (z recenzji prof. dr hab. Urszuli Jeruszki).

W pierwszej części książki, na którą składają się następujące podrozdziały: *Zawód podstawową kategorią zawodoznawstwa*; *Praca zawodowa w dokumentach i materiałach*; *Charakterystyka pracowników i stanowisk pracy*; *W poszukiwaniu optymalnych form organizacji pracy firmy*; Autor, w sposób syntetyczny i przejrzysty, prezentuje kategorię pojęciową zawodu, przemian zachodzących w rozumieniu kwalifikacji i kompetencji, jak również odnosi się do aspektu dostosowywania kształcenia na potrzeby rynku pracy. Przedstawiła również znaczące dokumenty prawne, w tym Europejską Strategię Zatrudnienia, które ściśle regulują pracę zawodową człowieka.

Drugą część publikacji stanowią podrozdziały: *Praca zawodowa jako szczególna forma działalności sprzyjająca rozwojowi człowieka*; *Niestadialność rozwoju zawodowego jako poprzemysłowy „znak czasu”*; *Człowiek jako podmiot w procesie pracy zawodowej*; *Niepowtarzalność sylwetek pracowniczych w XXI wieku*. Autor położył szczególny nacisk na podmiotowość jednostki w środowisku pracy. Zaprezentował także uwarunkowania rozwoju zawodowego człowieka, a tym samym – proces kształtowania się osobowości zawodowej. Przedstawił w sposób syntetyczny główne założenia wybranych koncepcji rozwoju zawodowego, dokonując odniesień do współczesnych uwarunkowań cywilizacyj-

nych. Rozdział ten ukazuje różnorodność dróg zawodowych jednostki, które w dużym stopniu są uzależnione od sytuacji na rynku pracy, cech społeczno – kulturowych, motywacji. Autor zwrócił również uwagę na zjawisko bezrobocia i czynniki warunkujące ten problem.

Trzeci rozdział, składający się z następujących podrozdziałów: *Niezbędność antropocentrycznego podejścia do pracy zawodowej; Negatywne strony pracy; Instytucje i formy wspierania realizacji kariery zawodowej*, poświęcony jest wpływowi i znaczeniu procesów globalizacyjnych w aspekcie pracy zawodowej, jej wykonywania i oczekiwań rynkowych, oczekiwań każdej organizacji w stosunku do pracowników. Autor zwrócił również uwagę na kwestię wyboru zawodu, który przestaje być obecnie jednorazowym aktem, a staje się procesem ciągłym, wymagającym od człowieka określonych predyspozycji i cech, m.in. elastyczności. Poruszył ważne zagadnienia negatywnych stron pracy zawodowej, o których często zapominamy rozpatrując karierę zawodową. To pracoizm czy też mobbing stanowią zagrożenia bardzo niebezpieczne dla zdrowia, a nawet życia jednostki. Autor nie tylko je omawia, ale także wskazuje działania, jakie należy podjąć w celu przeciwdziałania tym zjawiskom i nadużyciom.

W rozdziale czwartym, na który składają się podrozdziały: *Zakład pracy jako tradycyjne miejsce wykonywania pracy zawodowej; Zakład pracy jako organizacja i środowisko; Relacje pracownicze, porusza zagadnienie relacji pracowniczych*, Autor zwraca uwagę na kulturę organizacji i jej elementy, formalne i nieformalne relacje. Autor odwołuje się do stylów kierowania, jakie występują w środowisku pracy oraz omawia ich wpływ na atmosferę w pracy. Rozdział jest szczególnie istotny dla osób, które zajmują się kierowaniem zasobami ludzkimi w organizacjach.

Pozycja *Zawodoznawstwo. Wiedza o współczesnej pracy* powinna zatem znaleźć bardzo szerokie grono odbiorców, zarówno teoretyków, jak i praktyków. Jak czytamy w publikacji, „Książka jest adresowana przede wszystkim do osób zajmujących się zawodowo problemami pracy z ludźmi. Jej głównymi adresatami są doradcy personalni i zawodowi, pośrednicy pracy, pracownicy służb zatrudnienia i pracownicy zajmujący się polityką kadrową w zakładach pracy, pedagodzy pracy, psychologowie pracy, socjolodzy pracy oraz studenci pedagogiki pracy i pokrewnych specjalności”.